

Και ξαφνικά, οι τόσο μακρινοί Ισλανδοί γίνονται δημοφιλέστατοι, αποκτούν χιλιάδες θαυμαστές στη χώρα μας. Ο λόγος προφανής: το καλό τους παράδειγμα! Δηλαδή, το συντριπτικό 93% με το οποίο είπαν ένα βροντερό Όχι στη προσπάθεια ντόπιων και ξένων νεοφιλελεύθερων να φορτώσουν στη πλάτη του εντελώς αμέτοχου ισλανδικού λαού το «ειδεχθές» (ιδιωτικό) χρέος των τραπεζιτών τους. Φυσικά, πάσα ομοιότητα με την ελληνική κατάσταση δεν είναι διόλου τυχαία, αλλά εξαιρετικά πραγματική. Και αυτός είναι ο ένας από τους δυο λόγους που κάνουν το παρακάτω κείμενο επίκαιρο αλλά και ιδιαίτερα χρήσιμο για τους πάρα πολλούς που δεν λένε να το βάλουν κάτω στη χώρα μας. Όσο για το δεύτερο λόγο, αυτός έχει να κάνει με τους συγγραφείς και το κίνημα τους, την Επιτροπή για την Ακύρωση του Χρέους του Τρίτου Κόσμου (www.cadtm.org) με τις οργανώσεις βάσεις σε 31 χώρες σε όλες τις ηπείρους, που αποφάσισε εσχάτως να διευρύνει τη δράση και προβληματική της και στο χρέος... στο Βορρά. Δηλαδή, σε χώρες σαν και τη δικιά μας. Μήπως λοιπόν ήλθε η ώρα να κάνουμε κι εμείς εδώ κάτι που να μοιάζει με πλατύ κίνημα αμφισβήτησης του χρέους «μας»; Μήπως ήλθε ή ώρα να τους πούμε «δεν πληρώνω, δεν πληρώνω» τα χρέη σας;...

Γιώργος Μητραλιάς

Ουφ, οι Ισλανδοί είπαν Όχι!

των Ολιβιέ Μπονφόν, Ζερόμ Ντυβάλ, Νταμιέν Μιγιέ*

Το Σάββατο 6 Μαρτίου, οι Ισλανδοί προσήλθαν στις κάλπες για να αποφανθούν υπέρ ή κατά του νόμου «Icesave». Αυτός ο νόμος προέβλεπε την εθνικοποίηση ιδιωτικών χρεών και την επιβολή αντικοινωνικών οικονομικών μέτρων προκειμένου να βρεθούν χρήματα για να εξοφληθούν αυτά τα χρέη. Με συμμετοχή που ξεπερνάει το 60%, το Όχι πέτυχε συντριπτική νίκη: περίπου 93% των ψήφων. Αυτό συνιστά κυρίως μια σημαντική νίκη ενάντια στο νεοφιλελευθερισμό. Θα αποτελέσει επίσης νίκη για τη δημοκρατία αν, αντίθετα από ό,τι συνέβη στη Γαλλία και πρόσφατα στην Ιρλανδία, η επιλογή των Ισλανδών γίνει σεβαστή.

Μικρή χώρα 320.000 κατοίκων χωρίς στρατό, η Ισλανδία χτυπήθηκε ολομέτωπα από την παρούσα οικονομική κρίση. Χιλιάδες νοικοκυριά έχασαν τη δουλειά τους ή πετάχτηκαν από τα σπίτια τους. Την ίδια ώρα, το Κράτος έδωσε εκατοντάδες εκατομμύρια ευρώ για να εθνικοποιήσει τις τρεις κύριες ισλανδικές τράπεζες (Kaupthing, Landbanski και Glitnir), που είχαν πλήρως ιδιωτικοποιηθεί το 2003, και να τις σώσει από τη χρεοκοπία. Τότε, ο ισλανδικός λαός αισθάνθηκε εξαπατημένος και κινητοποιήθηκε μαζικά προσπαθώντας να κάνει να πληρώσουν οι υπεύθυνοι το κόστος αυτής της κρίσης: οι τράπεζες και τα κερδοσκοπικά ταμεία. Αυτή η πίεση έφερε αποτελέσματα: η κυβέρνηση παραιτήθηκε

στα τέλη του 2008, και τον Αύγουστο του 2009, το Κοινοβούλιο υιοθέτησε απόφαση για να συνδέσει την εξόφληση του χρέους με «την ικανότητα πληρωμής» της χώρας. Όμως, τα διακυβευόμενα συμφέροντα είναι τεράστια. Το ΔΝΤ και η Ευρωπαϊκή Ένωση έριξαν όλο το βάρος τους για να ανατρέψουν αυτό το προσανατολισμό. Τη νύχτα της 30^{ης} προς τη 31^η Δεκεμβρίου 2009, το Κοινοβούλιο άλλαξε στάση και ψήφισε το νόμο «Icesave», που στόχευε να επιβεβαιώσει την εθνικοποίηση αυτών των ιδιωτικών χρεών και να οργανώσει, μέσα από μέτρα λιτότητας (πάγωμα μισθών, μείωση των δημόσιων δαπανών...), την πλήρη αποπληρωμή των ποσών που είχαν καταβάλει το βρετανικό και το ολλανδικό Κράτος για να αποζημιώσουν τους «πληγέντες πολίτες» τους από τη χρεοκοπία της ισλανδικής on line τράπεζας Icesave τον Οκτώβριο του 2008, τις καταθέσεις της οποίας είχε εγγυηθεί το Κράτος.

Μέσα σε ένα πλαίσιο κοινωνικής κρίσης, αλλά κυρίως υψηλής πολιτικής συνειδητοποίησης, ο ισλανδικός πληθυσμός δεν συμφώνησε διόλου με όλα αυτά: διάφορες οργανώσεις άρχισαν να μαζεύουν υπογραφές ενάντια σε αυτό το νόμο, και μέσα σε μερικές βδομάδες, πάνω από το 25% των Ισλανδών ψηφοφόρων είχαν υπογράψει! Απέναντι σε αυτή τη λαϊκή διαμαρτυρία, ο Πρόεδρος αναγκάστηκε να εφαρμόσει το άρθρο 26 του Συντάγματος που προβλέπει ότι σε περίπτωση άρνησης του Προέδρου να θέσει σε ισχύ ένα νόμο, αυτός υποβάλλεται στη λαϊκή ετυμηγορία.

Παρά τις διάφορες πιέσεις και απειλές (πολύ ισχυρή επικοινωνιακή πίεση υπέρ του Ναι, άρνηση να συζητήσουν την ένταξη της Ισλανδίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μπλοκάρισμα της διεθνούς βοήθειας), οι Ισλανδοί είπαν, με συντριπτική πλειοψηφία, Όχι σε αυτό το νεοφιλελεύθερο νόμο. Ωστόσο, πρέπει να είμαστε σε επιφυλακή ώστε να γίνει σεβαστή αυτή η επιλογή τους. Ας θυμηθούμε τι συνέβη σε σχέση με τη Συνθήκη της Λισσαβόνας: ενώ οι Γάλλοι είχαν πει Όχι στην Ευρωπαϊκή Συνταγματική Συνθήκη, η γαλλική κυβέρνηση κύρωσε παρόλα αυτά μέσω του Κοινοβουλίου τη Συνθήκη της Λισσαβόνας που την αντικατέστησε, ενώ μετά από πρώτη αρνητική ψηφοφορία στην Ιρλανδία, η ιρλανδική κυβέρνηση επέβαλε ένα νέο δημοψήφισμα για να πετύχει το Ναι. Το βλέπουμε ξεκάθαρα, μόλις το αρχικό αποτέλεσμα δεν θεωρείται ικανοποιητικό, οι ηγέτες βρίσκουν τρόπο για να παρακάμψουν τη λαϊκή βούληση, πράγμα που είχε ήδη γίνει στη Δανία το 1992-1993 για τη Συνθήκη του Μάαστριχτ όταν επίσης είχε οργανωθεί ένα δεύτερο δημοψήφισμα. Δύσκολο να κάνουν το ίδιο στην Ισλανδία καθώς η άρνηση ήταν τόσο μαζική. Ωστόσο, το ερώτημα δεν είναι δυστυχώς παράταιρο: κάνουν ήδη λόγο για άχρηστη ψηφοφορία, μια και οι Ισλανδοί θα είχαν τάχα ψηφίσει για ένα ξεπερασμένο νόμο, με συνέπεια να βρίσκεται στο τραπέζι ένας νέος νόμος. Μήπως διαφαίνεται στον ορίζοντα μια νέα ψηφοφορία για μια νέα πρόταση; Εκτός κι αν ο

Πρόεδρος δεχτεί αυτή τη φορά να θέσει σε ισχύ το νόμο... Η αναμέτρηση δεν έχει ακόμα κερδηθεί.

Και όμως, αν η ισλανδική κυβέρνηση είχε τη βούληση, θα μπορούσε να αρνηθεί τη νεοφιλελεύθερη λογική εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα τη κοινωνική δικαιοσύνη. Μια ολόκληρη σειρά από συγκεκριμένα μέτρα και εναλλακτικές προς τη καπιταλιστική λογική λύσεις θα μπορούσαν να εφαρμοστούν γρήγορα προκειμένου να σωθούν οι θέσεις απασχόλησης και να πληρώσουν οι υπεύθυνοι το κόστος της χρηματοπιστωτικής διάσωσης: εθνικοποίηση χωρίς αποζημίωση του τραπεζικού τομέα, απαγόρευση να εθνικοποιηθούν τα ιδιωτικά χρέη (όπως το προβλέπει το άρθρο 290 του Συντάγματος του Ισημερινού), άμεσο μορατόριουμ της αποπληρωμής του χρέους, άμεσο ξεκίνημα ενός πλήρους ελέγχου του ισλανδικού χρέους προκειμένου να απορριφθούν όλα τα χρέη που είναι ειδεχθή ή έχουν σημαδευτεί από παρατυπίες (ακριβώς όπως το έκανε ο Ισημερινός το 2007), ξεχωριστός φόρος επί των περιουσιακών στοιχείων των μεγάλων περιουσιών ώστε να αναπτυχθούν οι δημόσιες θέσεις απασχόλησης που είναι κοινωνικά χρήσιμες και σέβονται τη φύση... Αυτά τα μέτρα είναι εντελώς πραγματοποιήσιμα και απολύτως νόμιμα, ώστε το βάρος αυτής της κρίσης να μην φορτωθεί στον ισλανδικό πληθυσμό, που είναι το θύμα της. Πάμπολλες άλλες κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο θα έπρεπε εξάλλου να αντιμετωπίσουν αυτά τα μέτρα ως υποχρεωτικά από διεθνή άποψη, μια και η πλειοψηφία τους έχει κυρώσει τη Διακήρυξη για το δικαίωμα στην ανάπτυξη του 1986 που ορίζει ρητώς στο άρθρο 2: *«Τα Κράτη έχουν το δικαίωμα και την υποχρέωση να διατυπώσουν κατάλληλες εθνικές αναπτυξιακές πολιτικές που έχουν ως σκοπό τη συνεχή βελτίωση της ευημερίας του συνόλου του πληθυσμού και όλων των ατόμων, η οποία θεμελιώνεται πάνω στην ενεργό, ελεύθερη και χρήσιμη συμμετοχή τους στην ανάπτυξη και στη δίκαιη κατανομή των πλεονεκτημάτων που απορρέουν από αυτή».*

Η ιστορία μάς δίδαξε ότι προοδευτικά μέτρα που αντιτίθενται στα συμφέροντα του μεγάλου κεφαλαίου δεν υλοποιούνται παρά μόνον αν ο λαός κινητοποιηθεί πλατιά. Είναι λοιπόν ουσιαστικό να υποστηρίξουμε τον ισλανδικό λαό στην εφαρμογή των δημοκρατικών δικαιωμάτων του και σε αυτό που χωρίς αμφιβολία δεν είναι παρά η αρχή μιας μακρόχρονης μάχης.

* Οι συγγραφείς του παραπάνω κειμένου είναι στελέχη της Επιτροπής για την Ακύρωση του Χρέους του Τρίτου Κόσμου